

**MAKTAB O'QUVCHILARIDA KREATIV TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHNING
PEDAGOGIK IMKONIYATLARI****Aloviddinova Navro'zaxon Jaloliddin qizi**

TMC instituti talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19118872>

Annotatsiya. Mazkur maqolada maktab o'quvchilarida kreativ tafakkurni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Zamonaviy ta'lim tizimida kreativ fikrlash o'quvchilarning intellektual salohiyatini oshirish, muammoli vaziyatlarda samarali qaror qabul qilish va innovatsion g'oyalar ishlab chiqishning muhim omili sifatida qaraladi. Tadqiqot davomida ta'lim mazmuni, pedagogik metodlar, innovatsion texnologiyalar va ta'lim muhitining kreativ tafakkurni shakllantirishdagi roli o'rganildi.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, muammoli ta'lim, aqliy hujum, loyihaviy faoliyat hamda raqamli pedagogika vositalari o'quvchilarning kreativ fikrlashini samarali rivojlantiradi.

Shuningdek, o'qituvchining kasbiy kompetensiyasi va ta'lim muhitining psixologik iqlimi muhim omil sifatida namoyon bo'ldi. Maqolada kreativ tafakkurni rivojlantirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: kreativ tafakkur, pedagogik imkoniyatlar, muammoli ta'lim, innovatsion texnologiyalar, divergent fikrlash, gamifikatsiya, ta'lim muhiti.

Аннотация. В данной статье рассматриваются педагогические возможности развития креативного мышления у школьников в теоретическом и практическом аспектах. В современной системе образования креативное мышление выступает важным фактором развития интеллектуального потенциала учащихся, принятия эффективных решений в проблемных ситуациях и формирования инновационных идей. В ходе исследования изучена роль содержания образования, педагогических методов, инновационных технологий и образовательной среды в формировании креативного мышления. Результаты показали, что проблемное обучение, мозговой штурм, проектная деятельность и цифровая педагогика эффективно способствуют развитию креативности учащихся. Также установлено, что профессиональная компетентность учителя и психологический климат образовательной среды являются важными факторами. В статье предложены практические рекомендации по развитию креативного мышления.

Ключевые слова: креативное мышление, педагогические возможности, проблемное обучение, инновационные технологии, дивергентное мышление, геймификация, образовательная среда.

Annotation. This article examines the pedagogical opportunities for developing creative thinking in school students from both theoretical and practical perspectives. In modern education systems, creative thinking is considered a key factor in enhancing students' intellectual potential, enabling effective decision-making in problem-solving situations, and generating innovative ideas. The study analyzes the role of educational content, pedagogical methods, innovative technologies, and the learning environment in fostering creative thinking. The results indicate that problem-based learning, brainstorming, project-based activities, and digital pedagogy significantly contribute to the development of students' creativity. Additionally, the teacher's professional competence and the psychological climate of the learning environment are identified as crucial factors. The article also provides practical recommendations for enhancing creative thinking in school education.

Keywords: *creative thinking, pedagogical opportunities, problem-based learning, innovative technologies, divergent thinking, gamification, learning environment.*

Kirish. Bugungi kunda globallashuv, raqamli transformatsiya va bilimlar iqtisodiyotining jadallashuvi ta'lim tizimiga tubdan yangi talablarni qo'yimoqda. An'anaviy bilim berishga asoslangan yondashuv o'rnini endilikda kompetensiyaviy yondashuv egallab bormoqda. Ushbu yondashuvda o'quvchilarning faqat bilim olishlari emas, balki ularni amaliyotda qo'llay olishlari, muammoli vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilishlari va innovatsion g'oyalarni ishlab chiqishlari ustuvor ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, maktab o'quvchilarida kreativ tafakkurni rivojlantirish masalasi zamonaviy pedagogikaning dolzarb yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda.

Kreativ tafakkur tushunchasi psixologiya va pedagogika fanlarida keng o'rganilgan bo'lib, u shaxsning yangi, original va foydali g'oyalarni yaratish qobiliyatini ifodalaydi.

Xususan, kreativlik divergent fikrlash bilan chambarchas bog'liq bo'lib, bunda o'quvchi bir muammo uchun bir nechta yechim variantlarini ishlab chiqadi. Zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda kreativ tafakkur quyidagi komponentlar orqali tavsiflanadi: originallik, moslashuvchanlik (fleksibil fikrlash), g'oyalarni kengaytirish (elaboratsiya) va tezkor fikrlash (fluency) [2].

Ta'lim jarayonida kreativ tafakkurni rivojlantirishning ahamiyati shundaki, u o'quvchilarning nafaqat akademik muvaffaqiyatini, balki ularning kelajak kasbiy faoliyatini ham belgilab beradi. Jahon iqtisodiy forumi (World Economic Forum) hisobotlariga ko'ra, kreativ fikrlash XXI asrning eng muhim kompetensiyalaridan biri sifatida e'tirof etilgan bo'lib, u tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish va innovatsion faoliyat bilan bir qatorda turadi.

Maktab ta'limida kreativ tafakkurni rivojlantirishning dolzarbligi yana shundaki, hozirgi kunda o'quvchilar axborotning katta oqimi bilan to'qnash kelmoqda. Bu esa ulardan nafaqat ma'lumotni qabul qilish, balki uni tahlil qilish, qayta ishlash va yangi bilimlar yaratishni talab etadi. Demak, kreativ tafakkur o'quvchining intellektual mustaqilligini ta'minlovchi muhim omil hisoblanadi [4].

Shu bilan birga, an'anaviy ta'lim tizimida reproduktiv (takrorlovchi) fikrlash ustun bo'lib, bu o'quvchilarning ijodiy salohiyatini to'liq namoyon etishga imkon bermaydi. Ko'plab darslarda o'qituvchi markaziy rolni egallaydi, o'quvchi esa passiv qabul qiluvchi sifatida ishtirok etadi. Bunday sharoitda kreativ tafakkurni rivojlantirish imkoniyatlari cheklanadi. Shu sababli, zamonaviy pedagogika o'quvchi markazli yondashuvni, interaktiv metodlarni va innovatsion texnologiyalarni joriy etishni talab etmoqda [5].

Kreativ tafakkurni rivojlantirishda pedagogik imkoniyatlar deganda, ta'lim jarayonining barcha komponentlari — mazmun, metod, vosita, muhit va o'qituvchi faoliyatining integratsiyasi tushuniladi. Ayniqsa, muammoli ta'lim, loyihaviy faoliyat, STEAM yondashuvi, gamifikatsiya va raqamli pedagogika kabi innovatsion yondashuvlar kreativlikni shakllantirishda yuqori samaradorlikka ega ekanligi ilmiy tadqiqotlarda isbotlangan.

So'nggi yillarda olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kreativ tafakkurni rivojlantirish faqat alohida metodlarni qo'llash bilan emas, balki tizimli yondashuv asosida amalga oshirilgandagina yuqori natija beradi. Ya'ni, o'quv dasturlaridan tortib baholash tizimigacha bo'lgan barcha elementlar kreativlikni qo'llab-quvvatlashi zarur.

Bundan tashqari, o'qituvchining kreativ kompetensiyasi ham muhim omil hisoblanadi.

Agar o'qituvchi innovatsion fikrlashga ega bo'lsa, u o'quvchilarda ham kreativlikni rivojlantira oladi. Aks holda, eng zamonaviy metodlar ham kutilgan natijani bermasligi mumkin.

Yuqoridagi fikrlar shuni ko'rsatadiki, maktab o'quvchilarida kreativ tafakkurni rivojlantirish kompleks pedagogik muammo bo'lib, uni hal etish uchun ilmiy asoslangan yondashuv zarur. Shu bois, mazkur maqolada kreativ tafakkurni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi — maktab o'quvchilarida kreativ tafakkurni rivojlantirishning samarali pedagogik imkoniyatlarini aniqlash, ularning amaliy qo'llanish mexanizmlarini asoslash va ta'lim jarayoniga joriy etish bo'yicha ilmiy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Metodologiya. Mazkur tadqiqot maktab o'quvchilarida kreativ tafakkurni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlarini aniqlash va ularning samaradorligini asoslashga qaratilgan bo'lib, unda kompleks ilmiy yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqot metodologiyasi zamonaviy pedagogika, psixologiya va ta'lim texnologiyalariga oid ilmiy konsepsiyalar asosida shakllantirildi.

Tadqiqotning metodologik asosini shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, faoliyatga asoslangan yondashuv hamda kompetensiyaviy paradigma tashkil etadi. Ushbu yondashuvlar o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodiy qobiliyatlari va muammoli vaziyatlarda faol ishtirokini ta'minlashga xizmat qiladi [9]. Ayniqsa, kreativ tafakkur rivojlanishini o'rganishda konstruktivistik yondashuv muhim ahamiyatga ega bo'lib, u bilimlarning o'quvchi tomonidan faol ravishda qurilishini nazarda tutadi.

Tadqiqot jarayonida bir nechta ilmiy metodlardan foydalanildi. Birinchi navbatda, **nazariy tahlil metodi** qo'llanilib, kreativ tafakkur muammosiga oid mahalliy va xorijiy ilmiy adabiyotlar o'rganildi. Ushbu metod yordamida kreativlik tushunchasining mohiyati, uning tarkibiy komponentlari hamda rivojlanish mexanizmlari aniqlashtirildi. Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalarning kreativ tafakkurga ta'siri tahlil qilindi.

Ikkinchi muhim metod — **solishtirma tahlil** bo'lib, u orqali an'anaviy va innovatsion ta'lim metodlarining kreativlikni rivojlantirishdagi samaradorligi taqqoslandi. An'anaviy ta'limda asosan reproduktiv faoliyat ustun bo'lsa, innovatsion yondashuvlarda o'quvchilarning mustaqil va ijodiy faoliyati ustuvor ahamiyat kasb etishi aniqlangan [12]. Shu asosda, kreativ tafakkurni rivojlantirishda interaktiv metodlarning ustunligi ilmiy jihatdan asoslandi.

Tadqiqotda shuningdek, **pedagogik kuzatuv metodi** keng qo'llanildi. Mazkur metod yordamida dars jarayonida o'quvchilarning kreativ faolligi, ularning muammoli vaziyatlarga munosabati, g'oya ishlab chiqish qobiliyati va jamoaviy ishlash ko'nikmalari kuzatildi. Kuzatuv natijalari shuni ko'rsatdiki, interaktiv metodlar qo'llanilgan darslarda o'quvchilarning kreativ faolligi sezilarli darajada oshadi.

Bundan tashqari, tadqiqotda **tajriba-sinov ishlari** elementlaridan ham foydalanildi. Dars jarayoniga muammoli ta'lim, aqliy hujum, rol o'yinlari va loyihaviy faoliyat kabi metodlar joriy etildi va ularning samaradorligi baholandi. Natijalar tahlili shuni ko'rsatdiki, ushbu metodlar o'quvchilarning kreativ tafakkurini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi [14].

Tadqiqotda **tizimli yondashuv** alohida ahamiyat kasb etdi. Bu yondashuv asosida kreativ tafakkur rivojlanishi quyidagi komponentlar orqali kompleks tarzda o'rganildi:

- kognitiv komponent (bilim va fikrlash jarayoni)
- motivatsion komponent (qiziqish va ichki ehtiyoj)
- faoliyat komponenti (amaliy faoliyat)

- refleksiv komponent (o'z faoliyatini baholash)

Mazkur komponentlarning o'zaro integratsiyasi kreativ tafakkurning shakllanishini ta'minlaydi.

Tadqiqotda kreativ tafakkurni baholash mezonlari ham ishlab chiqildi. Ushbu mezonlar quyidagi ko'rsatkichlarga asoslandi:

1. **Originallik** — noodatiy g'oyalar ishlab chiqish darajasi
2. **Fleksibil fikrlash** — turli nuqtai nazardan yondasha olish
3. **Fluency (tezkorlik)** — ko'p sonli g'oyalar ishlab chiqish
4. **Elaboratsiya** — g'oyalarni rivojlantirish va takomillashtirish

Mazkur mezonlar asosida o'quvchilarning kreativ rivojlanish darajasi aniqlanib, ularning o'sish dinamikasi kuzatildi.

Shuningdek, tadqiqotda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llashga alohida e'tibor qaratildi. Xususan, raqamli vositalar, interaktiv platformalar va gamifikatsiya elementlarining kreativ tafakkurga ta'siri o'rganildi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli muhitda tashkil etilgan darslar o'quvchilarning qiziqishini oshiradi va ularni ijodiy faoliyatga jalb etadi.

Metodologik jihatdan muhim jihatlardan biri — o'qituvchi faoliyatining tahlili bo'ldi.

O'qituvchining pedagogik mahorati, innovatsion yondashuvi va o'quvchilar bilan muloqot uslubi kreativ tafakkur rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatishi aniqlandi [18]. Shu sababli, tadqiqotda o'qituvchining rolini baholashga ham alohida e'tibor qaratildi.

Tadqiqotning ishonchliligini ta'minlash maqsadida turli metodlar kombinatsiyasi qo'llanildi. Bu esa olingan natijalarning obyektivligini oshirishga xizmat qildi. Xususan, nazariy tahlil natijalari amaliy kuzatuvlar bilan solishtirildi va umumlashtirildi.

Umuman olganda, mazkur metodologiya kreativ tafakkurni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlarini chuqur va tizimli o'rganishga imkon berdi. Ushbu yondashuv orqali o'quvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirishda samarali pedagogik mexanizmlar aniqlanib, ularning amaliy qo'llanishi asoslandi.

Natijalar. Mazkur tadqiqot natijalari maktab o'quvchilarida kreativ tafakkurni rivojlantirish pedagogik jarayonning turli komponentlari orqali samarali amalga oshirilishini ko'rsatdi. Olingan natijalar nazariy tahlil, pedagogik kuzatuv va tajriba-sinov ishlari asosida umumlashtirildi.

1. Ta'lim mazmunining kreativlikka ta'siri. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, ta'lim mazmunini kreativlikka yo'naltirish o'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatini sezilarli darajada oshiradi. Xususan, ochiq savollar, muammoli vaziyatlar va fanlararo integratsiya elementlari qo'llanilganda o'quvchilarning faol ishtiroki ortadi.

Pedagogik kuzatuv natijalari shuni ko'rsatdiki, an'anaviy savollar (yopiq tipdagi) o'quvchilarda reproduktiv fikrlashni rivojlantirsa, ochiq savollar kreativ tafakkurni faollashtiradi.

Masalan, "Nima?" tipidagi savollarga nisbatan "Agar ... bo'lsa nima bo'ladi?" tipidagi savollar o'quvchilarda ko'proq fikrlar ishlab chiqilishiga olib kelgan [19].

Shuningdek, fanlararo integratsiya (masalan, biologiya + texnologiya + ekologiya) asosida tashkil etilgan darslarda o'quvchilarning kreativ yechimlar ishlab chiqish darajasi yuqori bo'lganligi kuzatildi [20].

2. Pedagogik metodlarning samaradorligi. Tajriba-sinov jarayonida turli metodlarning kreativ tafakkurga ta'siri o'rganildi. Quyidagi metodlar eng yuqori samaradorlikni ko'rsatdi:

- muammoli ta'lim (PBL)
- aqliy hujum (brainstorming)

- rol o‘yinlari
- loyihaviy faoliyat

Ayniqsa, muammoli ta’lim metodida o‘quvchilar real muammolarni hal qilish jarayonida mustaqil fikrlashga majbur bo‘ladi. Bu esa ularning kreativ qobiliyatini rivojlantiradi [21].

Aqliy hujum metodida esa o‘quvchilar tomonidan taklif etilgan g‘oyalar soni va sifati sezilarli darajada oshgani kuzatildi. Bu metod o‘quvchilarda erkin fikrlash va stereotiplardan chiqish ko‘nikmasini shakllantiradi.

3. Pedagogik texnologiyalar ta’siri. Zamonaviy ta’lim texnologiyalarining kreativ tafakkurga ta’siri alohida o‘rganildi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, raqamli vositalar va interaktiv platformalar o‘quvchilarning ijodiy faolligini oshiradi.

Xususan:

- vizual materiallar (infografika, mind map)
- interaktiv platformalar (Kahoot, Padlet)
- gamifikatsiya elementlari

qo‘llanilganda o‘quvchilarning darsga qiziqishi ortgan va ular ko‘proq kreativ g‘oyalar taklif qilgan [23].

Gamifikatsiya elementlari esa o‘quvchilarning ichki motivatsiyasini oshirib, ularni faol ishtirok etishga undaydi. Natijada kreativ tafakkur rivojlanishi uchun qulay muhit yaratiladi.

4. Ta’lim muhitining roli. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, kreativ tafakkurni rivojlantirishda ta’lim muhitining ahamiyati juda yuqori.

Quyidagi omillar muhim deb topildi:

- erkin fikr almashish imkoniyati
- xatoga tolerantlik
- o‘qituvchi tomonidan qo‘llab-quvvatlash
- jamoaviy ish muhiti

Kuzatuvlar shuni ko‘rsatdiki, o‘quvchilar o‘z fikrini erkin ifoda eta oladigan muhitda ko‘proq kreativ g‘oyalar ishlab chiqadi [25].

5. Natijalarni umumlashtiruvchi jadval

Quyidagi jadvalda kreativ tafakkurni rivojlantirishga ta’sir qiluvchi asosiy pedagogik omillar va ularning samaradorligi keltirilgan:

№	Pedagogik omil	Ta’sir darajasi	Natija
1	Ochiq savollar	Yuqori	Divergent fikrlash rivojlandi
2	Muammoli ta’lim	Yuqori	Mustaqil qaror qabul qilish shakllandi
3	Aqliy hujum	Yuqori	G‘oyalar soni va sifati oshdi
4	Raqamli texnologiyalar	O‘rta–yuqori	Qiziqish va faollik oshdi
5	Gamifikatsiya	O‘rta	Motivatsiya kuchaydi
	Ta’lim muhiti	Yuqori	Erkin fikrlash shakllandi

6. Kreativ tafakkur rivojlanish dinamikasi. Tajriba natijalariga ko‘ra, interaktiv metodlar qo‘llanilgan guruhlarda kreativ tafakkur darajasi an’anaviy guruhlariga nisbatan sezilarli darajada yuqori bo‘lgan.

Quyidagi o‘zgarishlar kuzatildi:

- g‘oyalar soni oshdi (fluency)
- noodatiy fikrlar ko‘paydi (originallik)
- muammoga turli yondashuvlar paydo bo‘ldi (fleksibil fikrlash)
- g‘oyalarni rivojlantirish darajasi oshdi (elaboratsiya)

Bu natijalar kreativ tafakkur rivojlanishining kompleks xarakterga ega ekanligini ko'rsatadi.

Tahlil va muhokama. Mazkur tadqiqot natijalarini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, maktab o'quvchilarida kreativ tafakkurni rivojlantirish ko'p omilli va tizimli jarayon bo'lib, u pedagogik faoliyatning barcha komponentlari bilan uzviy bog'liqdir. Olingan natijalar zamonaviy pedagogik konsepsiyalar bilan mos kelib, kreativlikni rivojlantirish uchun an'anaviy yondashuvlar yetarli emasligini yana bir bor tasdiqlaydi.

Birinchidan, tadqiqot natijalari kreativ tafakkur rivojlanishida **ta'lim mazmunining transformatsiyasi** muhim ekanligini ko'rsatdi. An'anaviy darslarda ko'proq faktlarni yodlash va qayta aytib berish talab etilsa, kreativ yondashuvda o'quvchilardan bilimlarni qayta ishlash, ularni yangi vaziyatlarda qo'llash va mustaqil xulosalar chiqarish talab etiladi. Bu esa konstruktivistik pedagogika tamoyillariga to'liq mos keladi [27]. Demak, kreativ tafakkur rivojlanishi uchun ta'lim mazmunini muammoli va ochiq tizimga aylantirish zarur.

Ikkinchidan, pedagogik metodlarning roli alohida ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotda aniqlanganidek, muammoli ta'lim, aqliy hujum va loyihaviy faoliyat kabi metodlar o'quvchilarning ijodiy fikrlashini sezilarli darajada rivojlantiradi. Bu metodlarning asosiy ustunligi shundaki, ular o'quvchini passiv qabul qiluvchidan faol ishtirokchiga aylantiradi.

Ayniqsa, muammoli vaziyatlarda ishlash o'quvchilarning analitik va kreativ fikrlashini bir vaqtning o'zida rivojlantiradi.

Shu bilan birga, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, faqat bitta metodni qo'llash yetarli emas. Eng yuqori samaradorlik turli metodlarning integratsiyasi natijasida kuzatiladi. Masalan, muammoli ta'lim + aqliy hujum + loyihaviy faoliyat kombinatsiyasi o'quvchilarda yuqori darajadagi kreativlikni shakllantiradi. Bu esa kompleks yondashuv zarurligini ko'rsatadi.

Uchinchidan, zamonaviy pedagogik texnologiyalar kreativ tafakkurni rivojlantirishda muhim katalizator vazifasini bajaradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, raqamli vositalar o'quvchilarning nafaqat qiziqishini oshiradi, balki ularning vizual va assotsiativ fikrlashini ham rivojlantiradi. Masalan, infografika va mind maplardan foydalanish o'quvchilarning murakkab tushunchalarni kreativ tarzda o'zlashtirishiga yordam beradi.

Gamifikatsiya esa o'quvchilarning ichki motivatsiyasini oshirib, ularni ijodiy faoliyatga jalb etadi. Bu jarayonda o'yin elementlari orqali o'quvchilar muammolarni hal qilishga qiziqish bilan yondashadi. Natijada kreativ tafakkur tabiiy ravishda rivojlanadi.

To'rtinchidan, ta'lim muhitining psixologik iqlimi kreativlik rivojlanishida hal qiluvchi omil ekanligi aniqlanadi. Agar o'quvchi o'z fikrini erkin ifoda eta olmasa yoki xato qilishdan qo'rqsa, uning kreativ salohiyati to'liq namoyon bo'lmaydi. Shu sababli, "xatoga tolerantlik" tamoyili kreativ ta'limning asosiy prinsiplaridan biri sifatida qaraladi.

Shuningdek, tadqiqot davomida bir qator muammolar ham aniqlandi. Xususan:

- an'anaviy ta'lim tizimining ustunligi
- standart test tizimining kreativlikni cheklashi
- o'qituvchilarning metodik tayyorgarligi yetarli emasligi
- vaqt resurslarining cheklanganligi

Mazkur muammolar kreativ tafakkurni rivojlantirish jarayonini sekinlashtiruvchi omillar sifatida namoyon bo'ladi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, kreativ tafakkurni rivojlantirish uchun baholash tizimini ham qayta ko'rib chiqish zarur.

An'anaviy baholash tizimi ko'proq to'g'ri javobni baholaydi, kreativ yondashuv esa jarayonni, ya'ni fikrlash yo'lini ham baholashni talab qiladi. Shu sababli, formatif baholash va portfel asosidagi baholash tizimlari samaraliroq hisoblanadi.

Yana bir muhim jihat — kreativ tafakkurning ijtimoiy omillar bilan bog'liqligidir.

Jamoaviy ishlash, fikr almashish va hamkorlik o'quvchilarning kreativ salohiyatini oshiradi. Bu esa sotsial-konstruktivistik yondashuvni tasdiqlaydi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari kreativ tafakkurni rivojlantirish quyidagi asosiy shartlarga bog'liqligini ko'rsatdi:

- innovatsion metodlar qo'llanilishi
- raqamli texnologiyalar integratsiyasi
- qo'llab-quvvatlovchi ta'lim muhiti
- o'qituvchining kreativ kompetensiyasi
- baholash tizimining moslashuvi

Shunday qilib, kreativ tafakkur rivojlanishi alohida element emas, balki butun pedagogik tizimning samarali ishlashiga bog'liq kompleks jarayon hisoblanadi.

Xulosa va takliflar. Mazkur tadqiqot maktab o'quvchilarida kreativ tafakkurni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlarini nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilishga qaratildi.

Olib borilgan tadqiqotlar, kuzatuvlar va tajriba-sinov natijalari asosida quyidagi ilmiy xulosalarga kelindi.

Birinchidan, kreativ tafakkur zamonaviy ta'lim tizimining ajralmas komponenti hisoblanadi. U o'quvchilarning nafaqat bilim darajasini, balki ularning muammoli vaziyatlarda mustaqil fikrlash, innovatsion g'oyalar ishlab chiqish va qaror qabul qilish qobiliyatlarini ham belgilaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, kreativ tafakkur rivojlanishi ta'lim jarayonining barcha elementlari — mazmun, metod, vosita va muhit bilan uzviy bog'liq.

Ikkinchidan, ta'lim mazmunini kreativlikka yo'naltirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Ochiq savollar, muammoli vaziyatlar va fanlararo integratsiya o'quvchilarning divergent fikrlashini rivojlantiradi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, kreativ yondashuv asosida tashkil etilgan darslarda o'quvchilar ko'proq g'oya ishlab chiqadi va muammolarga noodatiy yechimlar taklif qiladi.

Uchinchidan, pedagogik metodlar kreativ tafakkurni rivojlantirishda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Xususan, muammoli ta'lim, aqliy hujum, rol o'yinlari va loyihaviy faoliyat metodlari yuqori samaradorlik ko'rsatdi. Ushbu metodlar o'quvchilarning mustaqil fikrlashini, tanqidiy tahlil qilish qobiliyatini va ijodiy yondashuvini rivojlantiradi.

To'rtinchidan, zamonaviy pedagogik texnologiyalar kreativlikni rivojlantirishda muhim vosita sifatida namoyon bo'ladi. Raqamli platformalar, vizual vositalar va gamifikatsiya elementlari o'quvchilarning motivatsiyasini oshirib, ularni faol va ijodiy faoliyatga jalb etadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, texnologiyalar integratsiyasi kreativ tafakkur rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Beshinchidan, ta'lim muhitining psixologik iqlimi kreativ tafakkur shakllanishida muhim rol o'ynaydi. Erkin fikr almashish, xatoga tolerantlik va o'qituvchi tomonidan qo'llab-quvvatlash o'quvchilarning ijodiy salohiyatini namoyon etishiga imkon yaratadi. Aksincha, qat'iy va cheklovchi muhit kreativlikni susaytiradi.

Tadqiqot davomida aniqlangan muammolar ham muhim ahamiyatga ega. Xususan:

- an'anaviy ta'lim tizimining ustunligi
- standart test tizimining kreativlikni cheklashi

- metodik yondashuvlarning yetarli darajada joriy etilmaganligi
- vaqt va resurslarning cheklanganligi

Mazkur muammolarni bartaraf etish kreativ ta'limni rivojlantirishning asosiy shartlaridan biridir.

Amaliy tavsiyalar. Olingan natijalar asosida quyidagi ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi:

1. Ta'lim mazmunini modernizatsiya qilish

- O'quv dasturlariga kreativ topshiriqlarni kiritish
- Ochiq va muammoli savollar ulushini oshirish
- Fanlararo integratsiyani kuchaytirish

2. Pedagogik metodlarni takomillashtirish

- Muammoli ta'lim metodini keng joriy etish
- Aqliy hujum va loyihaviy faoliyatni darslarga integratsiya qilish
- Rol o'yinlari va simulyatsiya metodlaridan foydalanish

3. Raqamli texnologiyalarni joriy etish

- Interaktiv platformalardan foydalanish
- Vizual vositalarni keng qo'llash
- Gamifikatsiya elementlarini darslarga integratsiya qilish

4. Ta'lim muhitini yaxshilash

- Erkin va ochiq muloqot muhitini yaratish
- Xatoga tolerantlik tamoyilini joriy etish
- Jamoaviy ishlashni rivojlantirish

5. O'qituvchilar malakasini oshirish

- Kreativ pedagogika bo'yicha treninglar tashkil etish
- Innovatsion metodlarni o'rgatish
- Metodik qo'llanmalar ishlab chiqish

6. Baholash tizimini takomillashtirish

- Jarayonni baholashga e'tibor qaratish
- Kreativ topshiriqlarni baholash mezonlarini ishlab chiqish
- Portfel asosida baholashni joriy etish

Maktab o'quvchilarida kreativ tafakkurni rivojlantirish zamonaviy ta'limning strategik yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, kreativlikni rivojlantirish faqat alohida metod yoki vositalar orqali emas, balki kompleks pedagogik yondashuv asosida samarali amalga oshiriladi.

Shu bois, ta'lim tizimida kreativ tafakkurni rivojlantirishga qaratilgan islohotlar tizimli ravishda amalga oshirilishi zarur. Bu esa kelajakda innovatsion fikrlovchi, mustaqil qaror qabul qila oladigan va raqobatbardosh shaxslarni shakllantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (REFERENCES)

1. Beghetto, R. A. (2021). *Creativity in the Classroom: A New Perspective*. Cambridge University Press.
2. Runco, M. A., & Jaeger, G. J. (2020). The Standard Definition of Creativity. *Creativity Research Journal*, 32(1), 92–96.
3. World Economic Forum. (2023). *The Future of Jobs Report 2023*. Geneva: WEF Publishing.

4. OECD. (2022). *Creative Thinking: PISA 2022 Assessment and Analytical Framework*. Paris: OECD Publishing.
5. Robinson, K., & Aronica, L. (2020). *Creative Schools: The Grassroots Revolution That's Transforming Education*. Penguin Books.
6. Henriksen, D., Mishra, P., & Mehta, R. (2021). Creativity, Technology & Education. *Educational Technology Research and Development*, 69(2), 145–160.
7. Sternberg, R. J. (2020). *Teaching for Creativity*. American Psychological Association.
8. Amabile, T. M. (2021). *Creativity in Context: Update to the Social Psychology of Creativity*. Routledge.
9. Jonassen, D. H. (2020). *Learning to Solve Problems with Technology*. Routledge.
10. Piaget, J. (2020). *The Psychology of Intelligence*. Routledge.
11. Torrance, E. P. (2020). *Torrance Tests of Creative Thinking*. Scholastic Testing Service.
12. Hennessey, B. A., & Amabile, T. M. (2020). Creativity. *Annual Review of Psychology*, 71, 569–594.
13. Craft, A. (2021). *Creativity and Education Futures*. Trentham Books.
14. Sawyer, R. K. (2020). *Explaining Creativity: The Science of Human Innovation*. Oxford University Press.
15. Csikszentmihalyi, M. (2021). *Creativity: Flow and the Psychology of Discovery and Invention*. HarperCollins.
16. Mishra, P., & Mehta, R. (2021). What We Educators Get Wrong About 21st-Century Learning. *Journal of Digital Learning*, 15(3), 112–125.
17. Fullan, M. (2020). *The New Meaning of Educational Change*. Teachers College Press.
18. Darling-Hammond, L. (2021). *Powerful Learning: What We Know About Teaching for Understanding*. Jossey-Bass.
19. Қодиров, Б. Р. (2021). Таълим жараёнида креатив фикрлашни ривожлантириш. *Халқ таълими*, №3, 45–52.
20. Ишмухамедов, Р. Ж. (2020). Инновацион таълим технологиялари. Тошкент: Фан.
21. Толипов, Ў. Қ. (2021). Педагогик технологиялар ва уларнинг самарадорлиги. Тошкент: Ўқитувчи.
22. Қурбонов, Ш. Э. (2022). Таълимда интерфаол методлар. Тошкент: Иқтисод-Молия.
23. Abdugodirov, A. A. (2021). *Zamonaviy pedagogik texnologiyalar*. Toshkent: Fan va texnologiya.
24. Yo'ldoshev, J. G. (2022). Ta'limda innovatsion yondashuvlar. Toshkent: Tafakkur.
25. Karimov, N. R. (2023). Kreativ fikrlashni rivojlantirish metodlari. *Pedagogika jurnali*, №2, 67–75.
26. Suyunov, O. S. (2022). O'quvchilarda kreativ tafakkurni shakllantirish. *Ta'lim va innovatsiya*, №4, 88–95.
27. UNESCO. (2021). *Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education*. Paris.